

Г. І. Куспляк,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічної служби та права,
Навчально-науковий інститут публічної служби та управління,
Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1414-5484>

І. С. Куспляк,
к. політ. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та регіоналістики, Навчально-науковий інститут публічної служби та управління, Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1494-5008>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.470

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Н. Kuspliak,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Service and Law,
Institute of Public Service and Administration Odesa Polytechnic National University
І. Kuspliak,
PhD in Political Sciences, Assistant Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration and
Regionalism, Institute of Public Service and Administration, Odesa Polytechnic National University

PUBLIC FINANCE MANAGEMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES UNDER BUDGET DECENTRALIZATION (CASE STUDY OF ODESA REGION)

У статті досліджено особливості управління фінансами територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації на прикладі Одеської області. Сучасна модель функціонування місцевих фінансів формується під впливом завершення реформи децентралізації та трансформаційних процесів, зумовлених воєнним станом. Проведено аналіз динаміки та структури доходів територіальних громад, що дозволило виокремити різні етапи: період активної реалізації бюджетної децентралізації та етап її функціонування в умовах сучасних викликів і загроз. Встановлено, що на першому етапі зростання доходів громад було забезпечено розширенням доходної бази та закріпленням податкових джерел, тоді як на другому етапі ключову роль відіграли адаптаційні механізми, зокрема внутрішня міграція, релокація бізнесу та зміни податкового адміністрування.

Доведено, що у структурі доходів територіальних громад домінують власні надходження, насамперед податкові, серед яких визначальне значення має податок на доходи фізичних осіб та місцеві податки і збори. Збережено суттєву роль офіційних трансфертів як інструменту міжбюджетного вирівнювання та фінансової підтримки громад. Встановлено, що фінансова автономія територіальних громад має податково орієнтований характер і залишається чутливою до макроекономічних та воєнних чинників.

The article examines the peculiarities of financial management of territorial communities under the conditions of budget decentralization, using the Odesa region as a case study. It is substantiated that the transformation of the public finance system at the local level is influenced by the completion of the administrative-territorial reform, changes in intergovernmental fiscal relations, and the functioning of the budget system under martial law. The empirical basis of the study is formed by data from the state web portal "Open Budget".

The dynamics and structure of revenues of territorial communities for the period 2018–2025 are analyzed, which made it possible to distinguish two stages: the period of active implementation of budget decentralization (2018–2021) and the stage of its functioning under contemporary challenges and threats (2022–2025). It is established that during the first stage, revenue growth was driven by the expansion of the tax base, the assignment

of a share of national taxes to local budgets, and the strengthening of the role of local finances. In contrast, the second stage is characterized by the adaptation of economic activity to wartime conditions, internal population displacement, business relocation, and transformations in tax administration.

It is proved that own-source revenues, particularly tax revenues, dominate in the revenue structure of territorial communities in the Odesa region. Among them, personal income tax and local taxes and fees play a decisive role, ensuring the formation of a stable financial base for local self-government. At the same time, non-tax revenues, capital revenues, and targeted funds perform a supplementary and episodic function, which indicates limited diversification of revenue sources. The study also identifies the uneven distribution of financial capacity among communities, reflecting territorial disparities and differences in economic potential.

At the same time, official transfers retain their importance as an instrument of intergovernmental equalization and financial stabilization of communities, especially in the context of increased fiscal pressure caused by wartime conditions. It is established that the financial autonomy of territorial communities has a tax-oriented nature and remains sensitive to macroeconomic fluctuations, wartime risks, and changes in the distribution of budgetary resources.

Ключові слова: фінанси, територіальні громади, децентралізація, бюджетна децентралізація, доходи територіальних громад, власні доходи, податкові надходження, неподаткові надходження, офіційні трансферти.

Key words: finances, territorial communities, decentralization, budget decentralization, revenues of territorial communities, own revenues, tax revenues, non-tax revenues, official transfers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Управління фінансами територіальних громад є ключовим елементом реалізації бюджетної децентралізації, оскільки саме на рівні громад зосереджується відповідальність за формування, розподіл і використання бюджетних ресурсів для забезпечення виконання делегованих і власних повноважень. Ефективність фінансового управління на місцевому рівні визначає здатність територіальних громад забезпечувати сталий розвиток, належну якість публічних послуг та фінансову стійкість у середньо- та довгостроковій перспективі.

Проблематика управління фінансами територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації набуває особливої актуальності в контексті трансформації системи публічних фінансів України. Завершення адміністративно-територіальної реформи, зміни у системі міжбюджетних відносин та передача значного обсягу фінансових ресурсів і повноважень на місцевий рівень сформували нові умови функціонування місцевих бюджетів. Суттєвим ускладнюючим чинником виступають сучасні виклики, зокрема воєнний стан, макроекономічна нестабільність, внутрішні міграційні процеси та нерівномірність соціально-економічного розвитку територій, що зумовлюють асиметрію фінансових можливостей громад.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика бюджетної децентралізації та управління фінансами територіальних громад посідає вагомe місце у сучасних наукових дослідженнях науковців. Значна частина робіт присвячена теоретико-методологічному осмисленню сутності децентралізації, її інституційних засад та впливу на формування фінансової спроможності місцевого самоврядування [4; 5; 6; 8; 11]. Окремий напрям наукових праць зосереджений на аналізі функціонування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану, де акцентується увага на трансформації

доходної та видаткової складових, зміні ролі міжбюджетних трансфертів і необхідності адаптації фінансової політики до кризових умов [1; 3; 9; 10].

Здобутки науковців охоплюють значний спектр аспектів бюджетної децентралізації, проте потребує подальшого поглиблення аналіз управління фінансами територіальних громад на місцевому рівні з урахуванням сучасних реформ в сфері фінансів, впливу воєнного стану, міграційних процесів і нерівномірності соціально-економічного розвитку територій, що зумовлюють формування нових викликів для забезпечення фінансової спроможності громад, збалансованості місцевих бюджетів та результативності використання бюджетних коштів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження особливостей управління фінансами в умовах бюджетної децентралізації на прикладі територіальних громад Одеської області. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати динаміку доходів територіальних громад; дослідити структуру власних доходів та офіційних трансфертів; визначити вплив податкових інструментів на формування фінансової автономії громад; з'ясувати вплив офіційних трансфертів на фінансову спроможність територіальних громад.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В умовах бюджетної децентралізації зростає значення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування щодо планування доходів, управління видатками, використання міжбюджетних трансфертів і запровадження результативно орієнтованих підходів у бюджетному процесі. В такому контексті громади Одеської області, які характеризуються значною територіальною, демографічною та соціально-економічною диференціацією, становлять репрезентативну емпіричну базу для аналізу сучасних практик управління фінан-

що свідчило про високу залежність місцевих бюджетів від міжбюджетної підтримки на початковому етапі функціонування об'єднаних територіальних громад. Починаючи з 2020 року простежується стійка тенденція до зростання власних доходів територіальних громад, що супроводжується поступовим зменшенням відносної ролі офіційних трансфертів. Вже у 2021 році власні доходи становили 19,16 млрд грн, що майже у 2,3 рази перевищувало обсяг трансфертів (8,40 млрд грн). Така динаміка свідчить про посилення доходної складової самодостатності громад.

Починаючи з 2021 року змінюється структура доходів бюджетів територіальних громад: частка власних надходжень стабільно зростає, тоді як роль офіційних трансфертів поступово зменшується у відносному вимірі. Наведене свідчить про формування фінансової автономії громад, розширення їх податкової бази та закріплення за місцевими бюджетами ключових джерел доходів у межах децентралізаційної реформи.

Період 2022—2025 рр. характеризується зміною логіки зростання доходів, оскільки подальше збільшення обсягів бюджетних ресурсів відбувається вже не як прямий результат децентралізаційних нововведень, а в умовах повномасштабної війни, міграційних процесів та трансформації міжбюджетних відносин. Зростання власних доходів у цей період значною мірою зумовлене інфляційними чинниками, перерозподілом економічної активності між регіонами, внутрішнім переміщенням населення та адаптацією податкового адміністрування до надзвичайних умов.

Так, у 2022 році власні доходи громад продовжили зростати (22,16 млрд грн), тоді як обсяг трансфертів залишався відносно стабільним (7,07 млрд грн). В даному випадку можна говорити про адаптивність системи місцевих фінансів до кризових умов та збереження ключових джерел наповнення місцевих бюджетів навіть у період воєнного стану.

У 2023—2025 рр. тенденція до домінування власних доходів посилилася. У 2025 році їх обсяг досяг 25,41 млрд грн, що становить близько 72% загального обсягу доходів територіальних громад області, тоді як частка офіційних трансфертів скоротилася до приблизно 28%. Така структура доходів свідчить про поглиблення бюджетної децентралізації та зростання фінансової автономії місцевого самоврядування, хоча збереження значної частки трансфертів підтверджує необхідність державної підтримки громад, особливо в умовах воєнних викликів і нерівномірності соціально-економічного розвитку.

Отже, зміцнення доходної бази територіальних громад у 2018—2021 рр. слід розглядати як безпосередній результат бюджетної децентралізації, тоді як показники 2022—2025 рр. відображають здатність системи місцевих фінансів функціонувати та адаптуватися після завершення реформи. Динаміка та структура доходів територіальних громад Одеської області демонструє поступовий перехід від трансфертно орієнтованої моделі фінансування до моделі з домінуванням власних доходів, що є одним із ключових результатів бюджетної децентралізації.

Дослідження динаміки та складу власних доходів територіальних громад Одеської області без

врахування офіційних трансфертів дозволяє виявити реальний вплив окремих статей надходжень на зміцнення фінансової спроможності та оцінити результати бюджетної децентралізації у середньо— та довгостроковій перспективах.

Так, загальний обсяг власних доходів збільшився з 1,16 млрд грн у 2018 році до 25,41 млрд грн у 2025 році, тобто у 21,8 рази, що відображає якісну трансформацію фінансової бази місцевого самоврядування.

Визначальним чинником зростання власних доходів упродовж усього досліджуваного періоду залишалися податкові надходження, частка яких є домінуючою у структурі доходів громад. Якщо у 2018 році податкові надходження становили 1,09 млрд грн (94%), то у 2025 році їх обсяг зріс до 23,51 млрд грн (92,5%).

Неподаткові надходження демонструють стійку, але значно помірну динаміку зростання. Їх обсяг зріс з 59,9 млн грн (5,2%) у 2018 році до 1,77 млрд грн у 2025 році (6,9%). Хоча їх частка у загальному обсязі власних доходів залишається відносно невеликою, зростання неподаткових надходжень свідчить про поступове розширення джерел доходів, пов'язаних з адміністративними послугами, орендою комунального майна та іншими платними сервісами (табл. 1).

Так, доходи від операцій з капіталом мають нестабільний характер і не відіграють системоутворюючої ролі у формуванні власних доходів громад. У різні роки їх обсяг коливався в межах від 6,9 млн грн (0,4%) до 184,9 млн грн (1,0%), що зумовлено разовими операціями з відчуження або управління комунальними активами. Така динаміка свідчить про обмежений і несистемний характер наповнення місцевих бюджетів.

Цільові фонди у структурі власних доходів займають маргінальне місце. Хоча після 2020 року спостерігається поява та певне зростання надходжень до цільових фондів, їх обсяг залишається незначним порівняно з іншими статтями доходів, що обмежує їх вплив на загальну фінансову спроможність громад.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що зростання власних доходів територіальних громад Одеської області у 2018—2025 рр. зумовлене нарощуванням податкових надходжень, тоді як інші складові виконували допоміжну або епізодичну функцію. Отже, фінансова автономія громад у межах бюджетної децентралізації має переважно податково орієнтований характер

Таблиця 1. Власні доходи територіальних громад Одеської області (без офіційних трансфертів), млн грн

Роки	Власні доходи всього:	в тому числі:			
		Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Цільові фонди
1	2	3	4	5	6
2018	1 160,81	1 091,49	59,92	9,40	0,00
2019	1 697,79	1 573,87	116,73	6,89	0,30
2020	2 071,95	1 951,22	101,02	9,70	10,00
2021	19 156,42	17 649,14	1 320,15	184,85	2,28
2022	22 160,41	20 515,37	1 551,31	82,80	10,93
2023	24 885,93	23 170,54	1 585,99	105,86	23,54
2024	24 778,42	22 820,11	1 795,02	150,76	12,53
2025	25 414,37	23 507,23	1 765,77	130,41	10,97

Джерело: сформовано на основі [2].

і залишається чутливою до стану економіки та ринку праці.

З огляду на домінуючу роль податкових надходжень у структурі власних доходів місцевих бюджетів територіальних громад Одеської області, доцільно здійснити їх детальний аналіз (табл. 2).

Так, впродовж досліджуваного періоду податок на доходи фізичних осіб залишається основним бюджетотворюючим податком територіальних громад. Надходження ПДФО зросли з 477,4 млн грн (43,7) у 2018 році до 12,1 млрд грн (51,5%) у 2025 році, що свідчить про його вирішальну роль у формуванні фінансової автономії громад. Найбільш стрімке зростання ПДФО спостерігається у 2020—202 рр., що корелює з активною фазою бюджетної децентралізації, підвищенням мінімальної заробітної плати, детінізацією доходів та концентрацією економічної активності в окремих громадах. Після 2023 року простежується певне зниження обсягів надходжень ПДФО, що може бути пов'язано зі змінами у розподілі цього податку між бюджетами різних рівнів та воєнними чинниками.

Місцеві податки та збори є другим за значенням джерелом податкових надходжень: їх обсяг зріс з 512,1 млн грн у 2018 році (51,5%) до 9,32 млрд грн (39,7%) у 2025 році, що свідчить про суттєве розширення податкової бази на місцевому рівні та активне використання органами місцевого самоврядування власних податкових повноважень. Особливо помітне зростання, що відображає посилення ролі плати за землю (земельний податок, орендна плата), єдиного податку та податку на нерухоме майно у доходах громад (табл. 3). Така структура підтверджує, що фінансова автономія громад у межах бюджетної децентралізації значною мірою опирається на розвиток підприємницької діяльності та ефективне управління земельними ресурсами.

Акцизні податки демонструють нестабільну, але загалом висхідну динаміку: їх надходження збільшилися з 98,8 млн грн (9,1%) у 2018 році до 2,04 млрд грн (8,7%) у 2025 році, при цьому спостерігаються коливання у 2022—2023 рр., що пояснюється змінами у споживчій поведінці, регулюванні обігу підакцизних товарів та впливом воєнного стану. Незважаючи на це, акцизні податки залишаються важливим, хоча й допоміжним, джерелом наповнення місцевих бюджетів.

Податок на прибуток підприємств має обмежене значення для бюджетів територіальних громад: його надходження є незначними впродовж всього періоду та характеризуються різкими коливаннями, з піковими значеннями у

Таблиця 2. Податкові надходження територіальних громад Одеської області, млн грн

Найменування	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Податок на доходи фізичних осіб	477,4	670,4	928,4	9 831,4	13 315,0	13 798,5	12 031,3	12 102,4
Податок на прибуток підприємств	0,3	0,1	0,4	5,1	119,2	55,1	29,0	18,9
Рентна плата	1,9	1,8	1,5	4,7	6,4	7,1	8,0	8,7
Акцизні податки	98,8	105,1	124,4	1 183,7	827,9	1 563,6	1 794,3	2 037,8
Екологічний податок	1,0	1,0	1,4	9,5	9,8	12,4	16,9	18,2
Місцеві податки та збори	512,1	795,5	895,2	6 614,8	6 237,1	7 733,7	8 940,7	9 321,2
Всього	1 091,5	1 573,9	1 951,2	17 649,1	20 515,4	23 170,5	22 820,1	23 507,2

Джерело: сформовано на основі [2].

2022 році. Така динаміка свідчить про нестабільність такого джерела та його залежність від разових фінансових результатів окремих підприємств.

Рентна плата та екологічний податок відіграють другорядну роль у структурі податкових надходжень. Хоча їх обсяги поступово зростають, їх частка у загальній структурі податкових надходжень залишається незначною, що обмежує їх вплив на фінансову спроможність громад.

В цілому, аналіз структури податкових надходжень територіальних громад Одеської області свідчать про ключову роль ПДФО та місцевих податків і зборів у формуванні фінансової автономії територіальних громад, особливо в період активної реалізації бюджетної децентралізації, тоді як інші податкові інструменти виконували допоміжну функцію.

Разом із зростанням ролі власних доходів у формуванні фінансової бази територіальних громад важливе значення в системі публічних фінансів продовжують відігравати офіційні трансферти, які виконують функцію міжбюджетного вирівнювання та забезпечення реалізації делегованих повноважень на місцевий рівень.

Упродовж 2018—2019 рр. обсяги офіційних трансфертів залишалися відносно стабільними та помірними,

Таблиця 3. Надходження місцевих податків і зборів територіальних громад Одеської області, млн грн

Найменування	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A	1	2	3	4	5	6	7	8
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	41,9	51,5	61,5	658,0	575,5	873,4	1 055,6	1 135,7
Земельний податок	109,5	265,6	291,9	1 638,5	1 530,1	1 703,7	1 833,8	1 744,2
Орендна плата	177,7	228,4	261,9	1 406,7	1 304,4	1 631,1	1 820,6	1 924,0
Транспортний податок	1,6	1,5	1,6	10,5	6,5	12,7	19,0	17,8
Збір за місця для паркування транспортних засобів	0,8	0,6	0,3	42,7	30,9	51,5	61,4	69,1
Туристичний збір	1,3	3,2	2,5	26,8	5,4	8,6	14,5	20,2
Єдиний податок	179,2	244,6	275,5	2 831,7	2 784,3	3 452,7	4 135,8	4 410,1
Всього:	512,1	795,5	895,2	6 614,8	6 237,1	7 733,7	8 940,7	9 321,2

Джерело: сформовано на основі [2].

коливаючись у межах 1,27—1,52 млрд грн фактичних надходжень. У цей період трансфери виконували переважно підтримувальну функцію, доповнюючи власні доходи громад у процесі становлення нової системи міжбюджетних відносин (рис. 2).

Починаючи з 2020 року, спостерігається різке зростання обсягів офіційних трансфертів, що зумовлено структурними змінами у системі місцевих бюджетів та передачею на рівень громад значного обсягу видаткових повноважень. Фактичні надходження трансфертів у 2020 році зросли до 1,52 млрд грн, а вже у 2021 році — до 8,40 млрд грн, що свідчить про кардинальне посилення ролі міжбюджетних трансфертів у фінансовому забезпеченні територіальних громад наприкінці активної фази бюджетної децентралізації (рис. 2).

У 2022 році, на тлі повномасштабної війни, обсяг офіційних трансфертів дещо зменшився до 7,07 млрд грн, що відображає перегляд бюджетних пріоритетів держави та перерозподіл фінансових ресурсів в умовах воєнного стану. Вже у 2023—2024 рр. спостерігається відновлення та подальше зростання трансфертної підтримки, з досягненням фактичних надходжень у 8,66 млрд грн у 2023 році та 10,21 млрд грн у 2024 році (рис. 2).

У 2025 році обсяг офіційних трансфертів дещо змен-

шився порівняно з попереднім роком і становив 10,05 млрд грн, при цьому фактичні надходження були нижчими за планові показники. Це може свідчити про більш обережну бюджетну політику держави, а також про прагнення зменшити залежність місцевих бюджетів від трансфертів за умов збереження достатнього рівня власних доходів громад.

Найбільш динамічною складовою трансфертів з державного бюджету є субвенції місцевим бюджетам, обсяг яких зріс з 877 млн грн у 2018 році до 7,54 млрд грн у 2025 році. Саме субвенції забезпечують фінансування делегованих державою повноважень, насамперед у сферах освіти, соціального захисту та медицини, і визначають функціональне навантаження на бюджети територіальних громад. Різке зростання субвенцій у 2021 році (6,16 млрд грн) відображає завершення адміністративно-територіальної реформи та передачу громадам повного обсягу видаткових зобов'язань.

Дотації з державного бюджету мають значно меншу питому вагу порівняно із субвенціями, проте демонструють зростання у 2021—2022 рр., досягнувши пікового значення у 2,03 млрд грн у 2023 році. Це свідчить про посилення механізмів міжбюджетного вирівнювання в умовах воєнного стану та необхідність підтримки фінансово вразливих громад (рис. 3).

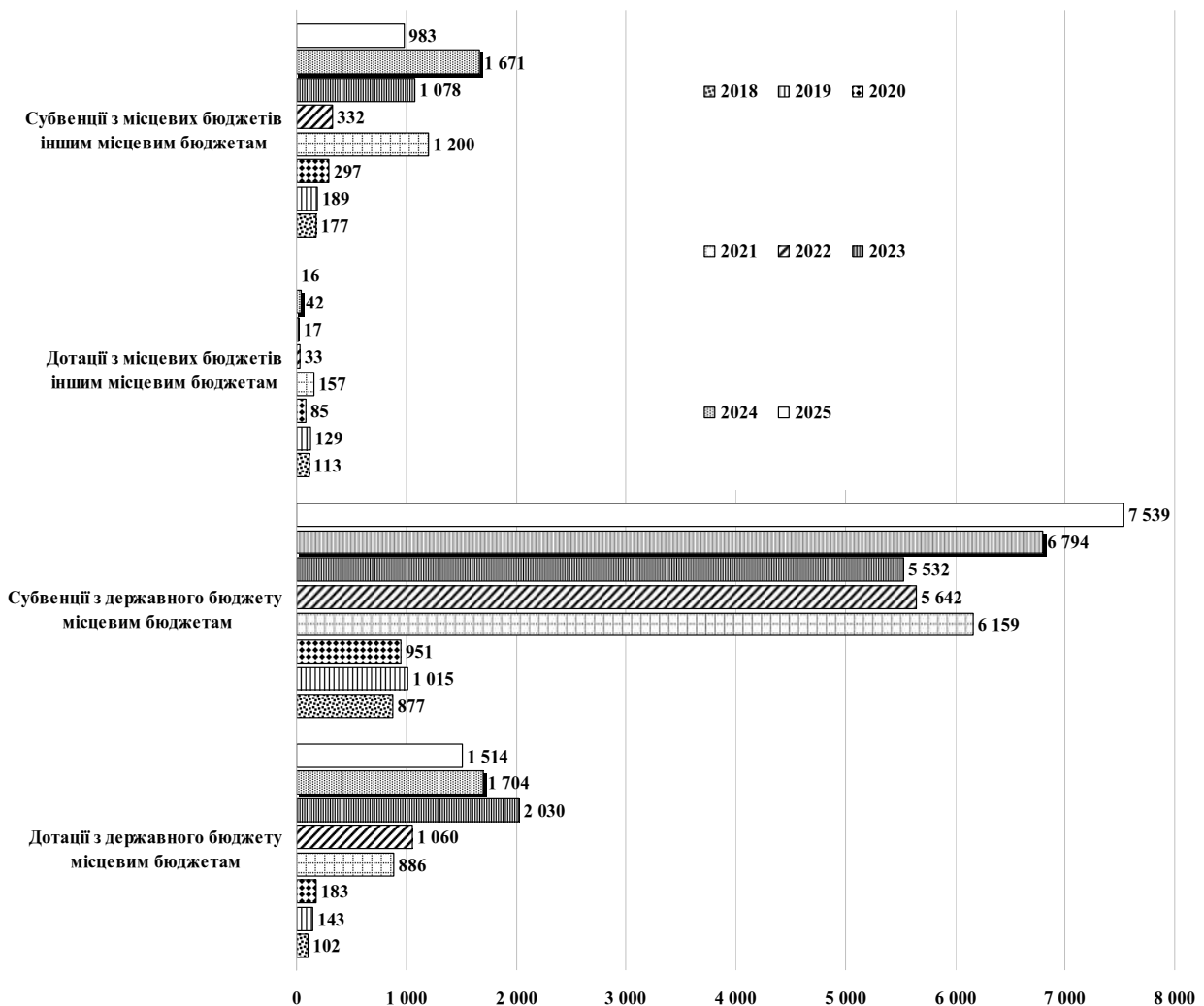

Рис. 3. Офіційні трансфери територіальним громадам Одеської області від органів державного управління, млн грн

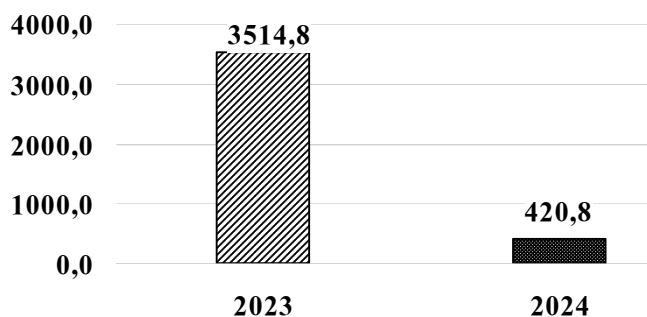

Рис. 4. Офіційні трансферти територіальним громадам Одеської області від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, тис. грн

Базова та реверсна дотації є ключовими інструментами горизонтального вирівнювання, спрямованими на зменшення диспропорцій у податковій спроможності територіальних громад. Переважна частина громад області (79) у 2025 році є отримувачами базової дотації (1258,7 млн грн), що свідчить про обмежений власний податковий потенціал значної кількості громад, насамперед сільських і селищних [7]. Базова дотація виконує стабілізаційну функцію, забезпечуючи мінімально необхідний рівень бюджетних ресурсів для фінансування основних повноважень органів місцевого самоврядування та надання публічних послуг.

Водночас, тільки 7 громад перераховують реверсну дотацію в сумі 542,6 млн грн, що характерно переважно для економічно потужних міських та приміських територіальних громад [7]. Наявність реверсної дотації свідчить про перевищення фактичної податкоспроможності таких громад над середнім рівнем і про їх залучення до перерозподілу фінансових ресурсів у межах регіону та держави загалом. І лише 5 громад є недотаційними.

Співвідношення громад-отримувачів базової дотації та громад-платників реверсної дотації в Одеській області відображає структурну нерівномірність розвитку області. За таких умов система міжбюджетного вирівнювання не лише компенсує різницю у фінансових можливостях громад, а й опосередковано фіксує територіальні дисбаланси, закладені в адміністративно-територіальному устрої та економічній особливості громад.

Трансферти між місцевими бюджетами (дотації та субвенції) відіграють допоміжну роль і характеризуються нестабільною динамікою. Їх обсяги суттєво зросли у 2021 році, однак у подальші роки залишалися відносно незначними, що вказує на обмежене використання горизонтальних механізмів бюджетного перерозподілу (рис. 3).

Окремої уваги заслуговують надходження від Європейського Союзу, іноземних урядів, міжнародних організацій та донорських установ, які мають епізодичний і нестабільний характер. У 2023 році обсяг таких надходжень становив 3 514,8 тис. грн, тоді як у 2024 році він скоротився до 420,8 тис. грн. Така різка динаміка свідчить про проєктний характер міжнародної допомоги та її залежність від зовнішніх програм підтримки, а

не від системних механізмів фінансування місцевих бюджетів (рис. 4).

Відтак, з одного боку, офіційні трансферти відіграють важливу компенсаторну та стабілізаційну роль у бюджетах територіальних громад Одеської області, особливо в періоди структурних змін та кризових потрясінь. З іншого боку, динаміка їх обсягів підтверджує, що після завершення активної фази бюджетної децентралізації трансферти дедалі більше виконують функцію підтримки та вирівнювання, а не основного джерела зростання фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведений аналіз управління публічними фінансами територіальних громад Одеської області засвідчив, що бюджетна децентралізація створила стійкі передумови для зростання фінансової автономії громад, насамперед, за рахунок розширення власної дохідної бази та домінування податкових надходжень, ключову роль серед яких відіграє ПДФО і місцеві податки та збори. Після завершення активної фази реформи та в умовах воєнного стану зберігається істотна роль офіційних трансфертів як інструменту стабілізації та міжбюджетного вирівнювання. Вищенаведене вказує на формування податково орієнтованої моделі фінансової автономії громад, яка, попри позитивні результати децентралізації, залишається чутливою до економічної кон'юнктури ринку та потребує посилення спроможності органів місцевого самоврядування.

Подальші наукові розвідки: поглиблення теоретико-методичних підходів до оцінювання фінансової спроможності територіальних громад з урахуванням сучасних трансформацій публічних фінансів.

Література:

1. Богуславська С. І., Вельган О. В. Державна фінансова політика щодо місцевих бюджетів в умовах війни. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2024. Том 35 (74). № 1. С. 116—124. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/20>.
2. Державний веб-портал бюджету для громадян "Open budget". URL: <https://openbudget.gov.ua/about-portal> (дата звернення: 26.02.2026).
3. Легкоступ І. Бюджети територіальних громад в умовах воєнного стану в Україні: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2025. № 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-14>.
4. Мельник О. І., Красноноженко В. О., Нестерчук Т. В. Вплив бюджетної децентралізації на розвиток територіальних громад. Modern Economics. 2025. № 50. С. 112—118. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.-V50\(2025\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.-V50(2025)-15).
5. Мороз С. С. Бюджетна децентралізація як чинник посилення фінансової спроможності. Формування ринкових відносин в Україні. 2025. № 11 (294). С. 190—198. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18853585>.
6. Огразанський В. В., Ющик Ю. В. Розвиток місцевих бюджетів в умовах реформування місцевого самоврядування. Актуальні проблеми інноваційної економі-

ки та права. 2025. № 5. С. 105—109. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-24>.

7. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 р. № 4059-IX (Додаток 5 "Міжбюджетні трансферти"). Дата оновлення: 23.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (дата звернення: 26.02.2026).

8. Проноза П. В., Линник В. М. Бюджетна децентралізація як інструмент зміцнення фінансової спроможності місцевого самоврядування. Актуальні проблеми економіки. 2025. № 3 (285). С. 441—454. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-441-454>.

9. Тимошенко А. Бюджетна політика територіальних громад України в умовах децентралізації та воєнних викликів. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2025. Том 4. № 44. С. 96—106. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2025-04-96-106>.

10. Фурик І.І. Особливості формування та виконання місцевих бюджетів України в умовах війни. Науковий вісник Ужгородського Університету. 2024. Вип. 1 (63). С. 143—148. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).143-148](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).143-148).

11. Юшко С. В. Нова парадигма розподілу доходів бюджету як результат реалізації реформи децентралізації в Україні. Фінанси України. 2025. № 5. С. 23—42. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023>.

References:

1. Bohuslavskaya, S.I. and Velhan, O.V. (2024), "State financial policy regarding local budgets under wartime conditions", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*, vol. 35 (74), no. 1, pp. 116—124. <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/20>.

2. Open Budget (2026), "State web portal of budget for citizens", available at: <https://openbudget.gov.ua/about-portal> (Accessed 26 February 2026).

3. Lehkostup, I. (2025), "Budgets of territorial communities under martial law in Ukraine: problems and prospects", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 82. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-14>.

4. Melnyk, O.I., Krasnonozhenko, V.O. and Nesterchuk, T.V. (2025), "The impact of budget decentralization on the development of territorial communities", *Modern Economics*, vol. 50, pp. 112—118. [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-15).

5. Moroz, S.S. (2025), "Budget decentralization as a factor of strengthening financial capacity", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 11 (294), pp. 190—198. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18853585>.

6. Ohrazanskyi, V.V. and Yushchik, Yu.V. (2025), "Development of local budgets in the conditions of local self-government reform", *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky ta prava*, vol. 5, pp. 105—109. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-5-24>.

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2025", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text> (Accessed 26 February 2026).

8. Pronozha, P.V. and Lynnyk, V.M. (2025), "Budget decentralization as a tool for strengthening the financial capacity of local self-government", *Aktualni problemy*

ekonomiky, vol. 3 (285), pp. 441—454. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-285-441-454>.

9. Tymoshenko, A. (2025), "Budget policy of territorial communities of Ukraine under decentralization and wartime challenges", *Ekonomichniy chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 4, no. 44, pp. 96—106. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2025-04-96-106>.

10. Furyk, I.I. (2024), "Peculiarities of formation and execution of local budgets of Ukraine under war conditions", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, vol. 1 (63), pp. 143—148. [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).143-148](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).143-148).

11. Yushko, S.V. (2025), "A new paradigm of budget revenue distribution as a result of decentralization reform in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 5, pp. 23—42. <https://doi.org/10.33763/finukr2025.05.023>.

Отримано редакцією журналу / Received: 18.03.26

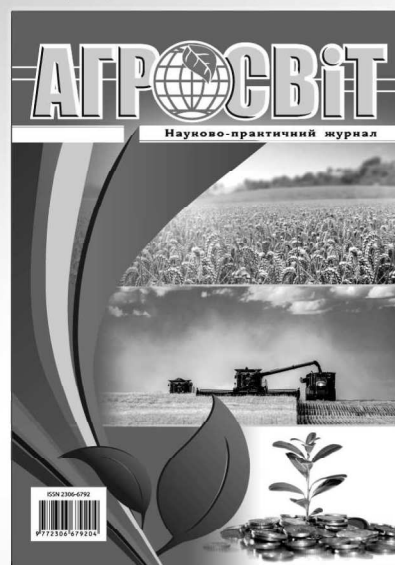
Процеженовано / Revised: 28.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292